

Onderwijspakket
voor niveau 2, 3 en 4

Mondzorg

Zorg voor Beter II project

Mondzorg is Hoofdzaak

auteur:

mw. Judith Mekers, docent verpleegkunde,
Gooise Zorgacademie Hilversum ROC ASA Utrecht.
Hilversum, november 2011

Dit onderwijspakket is ontwikkeld in samenwerking met ROC ASA / Gooise Zorgacademie, TNO en V&VN en is een van de resultaten project Mondzorg is hoofdzaak, Zorg voor Beter II.

Het doel van het project was de invoering van een instellingsbreed effectief mondzorgbeleid met behulp van het mondzorg doe-het-zelf pakket waarin o.a. opgenomen eerder ontwikkelde hulpmiddelen: kaarten en video/dvd. En daarnaast afstemming van het initiële onderwijs voor helpende, verzorgenden en verpleegkundigen op de actuele beroepspraktijk door de ontwikkeling van een onderwijspakket mondzorg

www.zorgvoorbeter.nl

www.asa.nl

www.tno.nl

www.venvn.nl

Utrecht, december 2011

Onderwijspakket Mondzorg

Inleiding en verantwoording:

Dit onderwijspakket is bedoeld voor docenten, opleiders en trainers die helpenden, verzorgenden en verpleegkundigen opleiden die werkzaam zijn in de ouderenzorg. Zij kunnen het materiaal gebruiken in hun curricula en trainingen.

De doelgroep waarvoor dit onderwijspakket is samengesteld zijn:

- helpende zorg en welzijn niveau 2,
- verzorgende niveau 3 VIG Brancheverbijzondering VVT
- verpleegkundigen niveau 4 Brancheverbijzondering VVT.

Het onderwijspakket bevat de volgende kerntaken en werkprocessen:

Niveau 2 helpende zorg en welzijn

Kerntaak 1 Bieden van zorg en ondersteuning op basis van een werkplanning

Werkprocessen:

- Werkproces 1.1 Maakt een werkplanning op basis van het zorg-, leef-, begeleidings- of activiteitenplan
- Werkproces 1.3 Ondersteunt bij persoonlijke zorg/ADL

Kerntaak 2 Ondersteunen bij het zelfstandig functioneren

Werkprocessen:

- Werkproces 2.2 Ondersteunt een cliënt/zorgvrager bij de zelfredzaamheid

Kerntaak 3 Uitvoeren van organisatie - en professiegebonden taken

Werkprocessen:

- Werkproces 3.2 Stemt de werkzaamheden af
- Werkproces 3.3 Evalueert de werkzaamheden

Niveau 3 verzorgende IG Brancheverbijzondering VVT

Kerntaak 1: Bieden van zorg en ondersteuning op basis van het zorgdossier

Werkprocessen:

- Werkproces 1.1 Stelt (mede) het zorgplan op
- Werkproces 1.2 Biedt persoonlijke verzorging en observeert gezondheid en welbevinden
- Werkproces 1.5 Begeleidt een zorgvrager
- Werkproces 1.8 Geeft voorlichting, advies en instructie
- Werkproces 1.10 Stemt de zorgverlening af
- Werkproces 1.11 Evalueert de zorgverlening

Niveau 4 Verpleegkundige Brancheverbijzondering VVT.

Kerntaak 1 Bieden van zorg en begeleiding in het verpleegkundig proces

Werkprocessen:

- Werkproces 1.1 Stelt verpleegkundige diagnose en stelt het verpleegplan op
- Werkproces 1.2 Biedt persoonlijke verzorging, observeert en monitort gezondheid en welbevinden
- Werkproces 1.3 Houdt rekening met de kenmerken van de cliënt in de specifieke context
- Werkproces 1.4 Begeleidt een zorgvrager
- Werkproces 1.6 Geeft voorlichting, advies en instructie
- Werkproces 1.8 Coördineert de zorgverlening
- Werkproces 1.9 Evalueert de zorgverlening

Kerntaak 2 Uitvoeren van organisatie – en professiegebonden taken

Werkprocessen:

- Werkproces 2.1 Werkt aan deskundigheidsbevordering en professionalisering van het beroep
- Werkproces 2.2 Werkt aan het bevorderen en bewaken van kwaliteitszorg

Werkprocessen behorend bij mondzorg:

1. Herkennen van specifieke behoeften van mondzorg
2. Signaleren van en rapporteren van mondzorg
3. Het opstellen van een mondzorgplan
4. Uitvoeren van mondzorg aan de hand van mondzorgplan
5. Adviseren, voorlichten en instructie geven aan zorgvragers
6. Signaleren en rapporteren van wijzigingen mondgezondheid
7. Coördineren van mondzorg en doorverwijzen naar andere disciplines

Competenties¹:

- A. beslissen en activiteiten initiëren
- C. begeleiden
- D. aandacht en begrip tonen
- E. samenwerken en overleggen
- F. ethisch en integer handelen
- H. overtuigen en beïnvloeden presenteren
- J. formuleren en rapporteren
- K. vakdeskundigheid toepassen
- L. materialen en middelen inzetten
- M. analyseren

¹ Uit Kwalificatiedossier Callibris 2011

- Q. plannen en organiseren
- R. op de behoeften en verwachtingen van de “klant” richten
- S. kwaliteit leveren
- T. instructie en procedures opvlogen
- U. omgaan met veranderingen
- V. met druk en tegenslag omgaan

De opbouw van het onderwijspakket is als volgt;

- Kerntaak
- Werkprocessen
- Werkprocessen behorend bij mondzorg:
- Competenties en gedragsindicatoren:
- Hulpmiddelen die gebruikt kunnen worden om de competenties te ontwikkelen
- Resultaat: op welke manier kan de helpende, verzorgende of verpleegkundige aantonen dat het resultaat is bereikt

De gebruiker kan zelf inschatten welke opdrachten van toepassing zijn in zijn/haar onderwijssituatie. De werkvormen worden in de opdrachten niet beschreven. Het gaat er vooral om dat de gebruiker concreet materiaal kan vinden over mondzorg om het onderwijs vorm te geven.

Verantwoording: “Mondzorg is hoofdzaak”

In 2005 werd het project “Instructiekaarten en instructie DVD voor mondverzorging verpleeghuizen” opgezet (Schuller, 2006). Dit project had tot doel de mondhygiëne van verpleeghuisbewoners te verbeteren én de mondverzorging bij verpleeghuisbewoners gemakkelijker te maken voor verzorgenden.

Het doel van het project “Instructiekaarten mondverzorging verpleeghuisbewoners” was:

1. Het verbeteren van de mondhygiëne van verpleeghuisbewoners
2. Het makkelijker maken van de mondverzorging voor het verzorgend personeel door middel van het geven van concrete instructies.

Het idee daarbij was dat als je beter weet hoe en wat je moet doen, de daadwerkelijke uitvoering ervan ook beter gaat.

Het is namelijk gebleken dat de mondgezondheid van veel zorgvragers die in AWBZ-instellingen verblijven verre van goed is. Gelukkig wordt het belang van adequate mondverzorging voor deze zorgvragers steeds meer onderkend. De kwetsbaarheid en zorgafhankelijkheid van zorgvragers in instellingen is groot, waardoor de gezondheidstoestand van gebitselementen, parodontium en mondslijmvliezen snel in het gedrang komt.

Daarbij is de aandacht voor de mondgezondheid extra belangrijk omdat de meeste zorgvragers niet in staat zijn hun mond zelf te verzorgen, waardoor ze voor hun mondverzorging afhankelijk zijn van de verzorgers in de instellingen. Alertheid op problemen van de mondgezondheid is dus geboden, evenals de waarborging van continue goede mondverzorging, als essentieel onderdeel van de basiszorg.

Een goede mondgezondheid is belangrijk voor de kwaliteit van leven. Dit geldt zeker ook voor zorgvragers in verpleeghuizen en verzorgingshuizen.

Zorgvragers zijn vaak niet in staat hun mond zelf te verzorgen. Het is daarom van belang dat alle verzorgende extra aandacht besteden aan de mondgezondheid van zorgvragers.

Instructiekaarten en DVD:

Het idee was om voor verschillende gebitssituaties instructiekaarten te maken zodat het verzorgend personeel a) weet wat de betreffende bewoner in zijn mond heeft en b) hoe dat het beste verzorgd kan worden. In een onderzoek is vervolgens gekeken of de instructiekaarten daadwerkelijk effect hebben en of het werken met de instructiekaarten haalbaar is.

Uit dat onderzoek bleek dat het verzorgend en verplegend personeel aangaf niet goed te weten hoe de verschillende gebitssituaties verzorgd dienen te worden. Er bleek behoefte aan opleiding en scholing van het verzorgend personeel met betrekking tot de mondverzorging.

Zo ontstond het idee om instructiekaarten te maken.

Er werd een DVD gemaakt ter begeleiding van de instructiekaarten. Op de DVD wordt getoond hoe de instructies dan daadwerkelijk moeten worden uitgevoerd.

Deze instructievideo is te downloaden bij TNO via onderstaande link: **8**
http://www.tno.nl/content.cfm?context=thema&content=inno_publicatie&laag1=891&laag2=902&laag3=1&item_id=280&Taal=1 Mondverzorging van verpleeghuisbewoners 1

Omdat er op de instructiekaarten slechts basale verzorging zou moeten komen te staan, is er gekozen om een eenvoudige indeling van gebitssituaties te kiezen.

Deze indeling was:

- Eigen tanden en kiezen;
- Frame of plaatje;
- Volledige prothese (kunstgebit);
- Overkappingskunstgebit;
- Niets.

Omdat een zorgvrager verschillende gebitssituaties in de boven- en onderkaak kan hebben, werden er bovenkaakkaarten gemaakt (5 verschillende) en onderkaakkaarten (5 verschillende). Zo kan voor elke zorgvrager een combinatie van een bovenkaakkaart en een onderkaakkaart worden gemaakt die overeenkomt met de situatie in de mond van de betreffende bewoner.

Totaal zijn er dus 10 verschillende instructiekaarten: 5 voor de bovenkaak en 5 voor de onderkaak.

In de periode van oktober 2010 tot 1 juli 2011 zijn er in 13 zorginstellingen stappen gezet richting betere mondzorg. Er zijn 700 medewerkers geschoold ten behoeve van deze implementatie. Voor instellingen die betere mondzorg willen invoeren, wordt het gebruik van het implementatiepakket en implementatiewijzer mondzorg aangeraden om een inschatting te maken van de implementatierijpheid van een instelling en voor handvatten bij het implementeren van borgen van mondzorg. De genoemde producten zijn op aanvraag te verkrijgen via de website www.vumc.nl/uno

Uit: Nieuwsbrief universitair netwerk ouderenzorg UNO-VUMC sept 11, jaargang 5 nr.2

1. Herkennen van specifieke behoeften van mondzorg

Niveau 2	Niveau 3	Niveau 4
Kerntaak 1 Bieden van zorg en ondersteuning op basis van een werkplanning Werkprocessen: <ul style="list-style-type: none"> Werkproces 1.3 Ondersteunt bij persoonlijke zorg/ADL 	Kerntaak 1: Bieden van zorg en ondersteuning op basis van het zorgdossier Werkprocessen: <ul style="list-style-type: none"> Werkproces 1.2 Biedt persoonlijke verzorging en observeert gezondheid en welbevinden 	Kerntaak 1 Bieden van zorg en begeleiding in het verpleegkundig proces Werkprocessen: <ul style="list-style-type: none"> Werkproces 1.2 Biedt persoonlijke verzorging, observeert en monitort gezondheid en welbevinden Werkproces 1.3 houdt rekening met de kenmerken van de cliënt in de specifieke context

Werkprocessen	Competenties en gedragsindicatoren	Hulpmiddelen	Resultaat
1. Herkennen van specifieke behoeften van mondzorg	E. samenwerken en overleggen K. vakdeskundigheid toepassen M. analyseren Dit betekent dat de helpende: <ul style="list-style-type: none"> in staat is om veranderingen van de mondgezondheid te signaleren en dit kan overdragen aan 1ste contactverzorgende Dit betekent dat de verzorgende / verpleegkundige: <ul style="list-style-type: none"> in staat is om frequent voorkomende mondaandoeningen in relatie tot slechte mondgezondheid te herkennen in staat is om risicofactoren voor het ontstaan van mondaandoeningen te 	<p>8 www.venvn.nl/Portals/20/.../RichtlijnMondzorgNVVA_web.pdf</p> <p>8 http://www.venvn.nl/Portals/20/publicaties/RichtlijnMondzorgNVVA_samenvatting.pdf</p> <p>8 http://www.kennisbankzorgvoorbeter.nl/ PowerPoint mondverzorging verpleeghuisbewoners dr. A.A. Schuller, TNO</p> <p>8 http://www.tno.nl/content.cfm?context=thema&content=inno_publicatie&laag1=891&laag2=902&laag3=1&item_id=280&Taal=1 Mondverzorging van</p>	De helpende kan d.m.v. een schriftelijke toets aantonen dat zij in staat is om veranderingen van de mondgezondheid te signaleren en kan dit overdragen 1 ^{ste} contactverzorgende De verzorgende / verpleegkundige kunnen d.m.v. een schriftelijke toets aantonen dat zij in staat is om de specifieke behoeften van mondzorg te herkennen De verzorgende / verpleegkundige kan de verkregen informatie verwerken door de specifieke behoeften van mondzorg te herkennen

Werkprocessen	Competenties en gedragsindicatoren	Hulpmiddelen	Resultaat
	benoemen en te herkennen - in staat is om de gevolgen van een slechte mondgezondheid te herkennen.	verpleeghuisbewoners 1, Instructievideo mondverzorging voor verzorgenden (te downloaden bij TNO.nl)	

2. Signaleren en rapporteren van mondzorg

Niveau 2	Niveau 3	Niveau 4
<p>Kerntaak 1 Bieden van zorg en ondersteuning op basis van een werkplanning</p> <p>Werkprocessen:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Werkproces 1.1 Maakt een werkplanning op basis van het zorg-, leef-, begeleidings- of activiteitenplan • Werkproces 1.3 Ondersteunt bij persoonlijke zorg/ADL <p>Kerntaak 3 Uitvoeren van organisatie - en professioneel gebonden taken</p> <p>Werkprocessen:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Werkproces 3.2 Stemt de werkzaamheden af 	<p>Kerntaak 1: Bieden van zorg en ondersteuning op basis van het zorgdossier</p> <p>Werkprocessen:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Werkproces 1.1 Stelt (mede) het zorgplan op • Werkproces 1.2 Biedt persoonlijke verzorging en observeert gezondheid en welbevinden • Werkproces 1.5 Begeleidt een zorgvrager • Werkproces 1.10 Stemt de zorgverlening af 	<p>Kerntaak 1 Bieden van zorg en begeleiding in het verpleegkundig proces</p> <p>Werkprocessen:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Werkproces 1.1 Stelt verpleegkundige diagnose en stelt het verpleegplan op • Werkproces 1.2 Biedt persoonlijke verzorging, observeert en monitort gezondheid en welbevinden • werkproces 1.3 houdt rekening met de kenmerken van de cliënt in de specifieke context • Werkproces 1.4 Begeleidt een zorgvrager

Werkprocessen	Competenties en gedragsindicatoren	Hulpmiddelen	Resultaat
<p>2. Signaleren en rapporteren van mondzorg</p>	<p>J. formuleren en rapporteren L. materialen en middelen inzetten A. beslissen en activiteiten initiëren E. samenwerken en overleggen R. op de behoeften en verwachtingen van de "klant" richten T. instructies en procedures opvragen</p> <p>Dit betekent dat de helpende:</p> <ul style="list-style-type: none"> - in staat is om veranderingen van de mondgezondheid te 	<p>8 http://www.venvn.nl/Portals/20/publicaties/RichtlijnMondzorgNVVA_web.pdf</p> <p>8 http://www.kennisbankzorgvoorbeter.nl/</p> <p>. Mondzorg in kaart (instructiekaarten)</p> <p>8 Instructievideo mondverzorging voor verzorgenden (Zie onderstaande link van TNO)</p>	<p>De helpende kan veranderingen van mondgezondheid signaleren en dit kan overdragen 1ste contactverzorgende.</p> <p>De helpende is op de hoogte van het bestaan van een registratieformulier.</p> <p>De verzorgende/verpleegkundige kan een registratieformulieren op de juiste wijze toepassen zodat in kaart wordt gebracht hoe de huidige gebitsituatie is.</p> <p>De verzorgende/verpleegkundige kan</p>

Werkprocessen	Competenties en gedragsindicatoren	Hulpmiddelen	Resultaat
	<p>signaleren en aan de 1ste contactverzorgende kan doorgeven dat het wellicht nodig is om in kaart te brengen wat de huidige gebitssituatie is</p> <p>Dit betekent dat de verzorgende / verpleegkundige:</p> <ul style="list-style-type: none"> - in staat is om de mondzorgbehoeften te signaleren en te rapporteren - in staat is om mondzorgproblemen te signaleren. 	<p>8</p> <p>http://www.tno.nl/content.cfm?context=the_ma&content=inno_publicatie&laag1=891&laag2=902&laag3=1&item_id=280&Taal=1 Mondverzorging van verpleeghuisbewoners 1</p>	<p>in kaart brengen welke ondersteuning de zorgvrager nodig heeft bij de mondzorg.</p>

3. Het opstellen van een mondzorgplan (als onderdeel van het zorgdossier)

Niveau 2	Niveau 3	Niveau 4
<p>Kerntaak 1 Bieden van zorg en ondersteuning op basis van een werkplanning</p> <p>Werkprocessen:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Werkproces 1.1 Maakt een werkplanning op basis van het zorg-, leef-, begeleidings- of activiteitenplan • Werkproces 1.3 Ondersteunt bij persoonlijke zorg/ADL 	<p>Kerntaak 1: Bieden van zorg en ondersteuning op basis van het zorgdossier</p> <p>Werkprocessen:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Werkproces 1.1 Stelt (mede) het zorgplan op • Werkproces 1.2 Biedt persoonlijke verzorging en observeert gezondheid en welbevinden • Werkproces 1.5 Begeleidt een zorgvrager • Werkproces 1.10 Stemt de zorgverlening af 	<p>Kerntaak 1 Bieden van zorg en begeleiding in het verpleegkundig proces</p> <p>Werkprocessen:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Werkproces 1.1 Stelt verpleegkundige diagnose en stelt het verpleegplan op • Werkproces 1.2 Biedt persoonlijke verzorging, observeert en monitort gezondheid en welbevinden • werkproces 1.3 en houdt rekening met de kenmerken van de cliënt in de specifieke context • Werkproces 1.4 Begeleidt een zorgvrager

Werkprocessen	Competenties en gedragsindicatoren	Hulpmiddelen	Resultaat
<p>3. Het opstellen van een mondzorgplan (als onderdeel van het zorgplan)</p>	<p>A. beslissen en activiteiten initiëren</p> <p>E. samenwerken en overleggen</p> <p>F. ethisch en integer handelen</p> <p>H. overtuigen en beïnvloeden</p> <p>J. formuleren en rapporteren</p> <p>K. vakdeskundigheid toepassen</p> <p>L. materialen en middelen inzetten</p> <p>M. analyseren</p> <p>Q. plannen en organiseren</p> <p>R. op de behoeften en verwachtingen van de "klant" richten</p> <p>T. instructies en procedures</p>	<p>8 http://www.venvn.nl/Portals/20/publicaties/RichtlijnMondzorgNVVA_samenvatting.pdf</p> <p>8 http://www.venvn.nl/Portals/20/publicaties/RichtlijnMondzorgNVVA_web.pdf in deze link kan gebruik gemaakt worden van Bijlage 3g mondverzorgingschema</p> <p>. Mondzorg in kaart (instructiekaarten)</p>	<p>De helpende kan het zorgplan lezen en haar werkplanning daar op kan afstemmen.</p> <p>De verzorgende / verpleegkundige is op de hoogte van de instructievideo en kunnen deze handvatten toepassen.</p> <p>De verzorgende / verpleegkundige kan de instructiekaarten op de juiste wijze in het mondzorgplan opnemen</p>

Werkprocessen	Competenties en gedragsindicatoren	Hulpmiddelen	Resultaat
	<p>opvolgen</p> <p>Dit betekent dat de helpende:</p> <ul style="list-style-type: none"> - het zorgplan kan lezen en op basis van de hierin beschreven afspraken een werkplanning kan maken - kan overleggen met de betrokkenen over de werkplanning en vraagt naar wensen en behoeften, gewoonten. <p>Dit betekent dat de verzorgende en verpleegkundige:</p> <ul style="list-style-type: none"> - in staat is om methodisch en resultaat gericht te werken - in staat is adequate besluiten te nemen om een passend mondzorgplan op te stellen - in staat is om de instructiekaarten op de juiste wijze toe te passen 	<p>8</p> <p>http://www.tno.nl/content.cfm?context=the_ma&content=inno_publicatie&laag1=891&laag2=902&laag3=1&item_id=280&Taal=1 Mondverzorging van verpleeghuisbewoners 1, Instructievideo mondverzorging voor verzorgenden (te downloaden bij TNO.nl)</p> <p>Leermiddelen voor verzorgenden en verpleegkundigen; Methodisch werken en plannen van zorg</p>	<p>De verzorgende / verpleegkundige heeft een individueel mondzorgplan opgesteld, als onderdeel van het zorgplan, en deze op een methodische wijze uitgewerkt.</p>

4. Uitvoeren van mondzorg aan de hand van mondzorgplan

Niveau 2	Niveau 3	Niveau 4
<p>Kerntaak 1 Bieden van zorg en ondersteuning op basis van een werkplanning</p> <p>Werkprocessen:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Werkproces 1.1 Maakt een werkplanning op basis van het zorg-, leef-, begeleidings- of activiteitenplan • Werkproces 1.3 Ondersteunt bij persoonlijke zorg/ADL <p>Kerntaak 2 Ondersteunen bij het zelfstandig functioneren</p> <p>Werkprocessen:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Werkproces 2.2 Ondersteunt een cliënt/zorgvrager bij de zelfredzaamheid <p>Kerntaak 3 Uitvoeren van organisatie - en professiegebonden taken</p> <p>Werkprocessen:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Werkproces 3.2 Stemt de werkzaamheden af • Werkproces 3.3 Evalueert de werkzaamheden 	<p>Kerntaak 1: Bieden van zorg en ondersteuning op basis van het zorgdossier</p> <p>Werkprocessen:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Werkproces 1.2 Biedt persoonlijke verzorging en observeert gezondheid en welbevinden • Werkproces 1.5 Begeleidt een zorgvrager • Werkproces 1.8 Geeft voorlichting, advies en instructie • Werkproces 1.10 Stemt de zorgverlening af • Werkproces 1.11 Evalueert de zorgverlening 	<p>Kerntaak 1 Bieden van zorg en begeleiding in het verpleegkundig proces</p> <p>Werkprocessen:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Werkproces 1.2 Biedt persoonlijke verzorging, observeert en monitort gezondheid en welbevinden • werkproces 1.3 houdt rekening met de kenmerken van de cliënt in de specifieke context • Werkproces 1.4 Begeleidt een zorgvrager • Werkproces 1.6 Geeft voorlichting, advies en instructie • Werkproces 1.8 Coördineert de zorgverlening • Werkproces 1.9 Evalueert de zorgverlening

Werkprocessen	Competenties en gedragsindicatoren	Hulpmiddelen	Resultaat
<p>4. Uitvoeren van mondzorg aan de hand van mondzorgplan</p>	<p>C. begeleiden D. aandacht en begrip tonen E. samenwerken en overleggen F. ethisch en integer handelen H. overtuigen en beïnvloeden J. formuleren en rapporteren</p>	<p>8 www.venvn.nl/Portals/20/.../RichtlijnMondzorgNVVA_web.pdf :in deze link kan gebruik gemaakt worden van Bijlage 3a Poetsprotocol</p>	<p>In een gesimuleerde situatie kan de helpende, verzorgende en/of verpleegkundige de mondzorg uitvoeren conform het poetsprotocol</p>

Werkprocessen	Competenties en gedragsindicatoren	Hulpmiddelen	Resultaat
	<p>K. vakdeskundigheid toepassen L. materialen en middelen inzetten Q. plannen en organiseren R. op de behoeften en verwachtingen van de "klant" richten T. instructies en procedures opvragen U. omgaan met veranderingen</p> <p>Dit betekent dat de helpende / verzorgende / verpleegkundige:</p> <ul style="list-style-type: none"> - de zorgvrager informeert over de mondzorg - in staat is de zorgvrager adequaat kan ondersteunen bij de mondzorg - in staat is om methodisch en doelgericht zorg te bieden volgens zorgplan - respect toont en empatisch kan reageren op de zorgvrager - kan mondzorg uitvoeren conform het poetsprotocol / mondzorgplan - kan inspelen op de behoeften en verwachtingen van de zorgvrager <p>Dit betekent dat de verzorgende / verpleegkundige:</p> <ul style="list-style-type: none"> - in staat is om de zorgvrager te adviseren. - in staat is om de gegeven zorg te evalueren 	<p>8 http://www.venvn.nl/Portals/20/publicaties/RichtlijnMondzorgNVVA_samenvatting.pdf</p> <p>. Mondzorg in kaart (instructiekaarten)</p> <p>8 http://www.tno.nl/content.cfm?context=thema&content=innopublicatie&laag1=891&laag2=902&laag3=1&item_id=280&Taal=1 Mondverzorging van verpleeghuisbewoners 1 Instructievideo mondverzorging waarin verschillende situaties worden getoond die gebruikt zouden kunnen worden bij het oefenen van deze vaardigheden. (te downloaden bij TNO.nl)</p> <p>Leermiddelen voor niveau 3 en 4; GVO en preventie: voeren van een voorlichtingsgesprek</p>	<p>De helpende, verzorgende/ verpleegkundige heeft het mondzorgplan uitgevoerd bij de zorgvrager</p> <p>In een gesimuleerde situatie kan de verzorgende/verpleegkundige laten zien dat hij in staat is om de mondzorg uit te voeren volgens het mondzorgplan waarbij zij gebruikt maakt van de instructiekaarten.</p> <p>In een gesimuleerde situatie kan de verzorgende/verpleegkundige laten zien dat hij in staat is om de informatie op een begrijpelijke manier kan overbrengen op de zorgvrager.</p> <p>In een gesimuleerde situatie kan de verzorgende/verpleegkundige laten zien dat hij in staat is om de gegeven mondzorg te evalueren met de zorgvrager</p> <p>De verzorgende/verpleegkundige kan het mondzorgplan bespreken met de zorgvrager.</p>

5. Adviseren, voorlichten en instructie geven aan zorgvragers

Niveau 2	Niveau 3	Niveau 4
<p>Kerntaak 3 Uitvoeren van organisatie - en professioneel gebonden taken</p> <p>Werkprocessen:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Werkproces 3.2 Stemt de werkzaamheden af • Werkproces 3.3 Evalueert de werkzaamheden 	<p>Kerntaak 1: Bieden van zorg en ondersteuning op basis van het zorgdossier</p> <p>Werkprocessen:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Werkproces 1.5 Begeleidt een zorgvrager • Werkproces 1.8 Geeft voorlichting, advies en instructie • Werkproces 1.10 Stemt de zorgverlening af • Werkproces 1.11 Evalueert de zorgverlening 	<p>Kerntaak 1 Bieden van zorg en begeleiding in het verpleegkundig proces</p> <p>Werkprocessen:</p> <ul style="list-style-type: none"> • werkproces 1.3 en houdt rekening met de kenmerken van de cliënt in de specifieke context • Werkproces 1.4 Begeleidt een zorgvrager • Werkproces 1.6 Geeft voorlichting, advies en instructie • Werkproces 1.8 Coördineert de zorgverlening • Werkproces 1.9 Evalueert de zorgverlening

Werkprocessen	Competenties en gedragsindicatoren	Hulpmiddelen	Resultaat
<p>5. Adviseren, voorlichten en instructie geven aan zorgvragers</p>	<p>C. begeleiden D. aandacht en begrip tonen E. samenwerken en overleggen F. ethisch en integer handelen H. overtuigen en beïnvloeden J. formuleren en rapporteren K. vakdeskundigheid toepassen L. materialen en middelen inzetten Q. plannen en organiseren R. op de behoeften en verwachtingen van de "klant" richten T. instructies en procedures</p>	<p>8 http://www.venvn.nl/Portals/20/publicaties/RichtlijnMondzorgNVVA_web.pdf in deze link kan gebruik gemaakt worden van bijlage 3a Poetsprotocol</p> <p>8 http://www.venvn.nl/Portals/20/publicaties/RichtlijnMondzorgNVVA_samenvatting.pdf</p> <p>. Mondzorg in kaart (instructiekaarten)</p>	<p>De helpende kan in een gesimuleerde situatie de bijzonderheden bij de verleende zorg signaleren en deze overdragen aan de 1ste contactverzorgende.</p> <p>In een gesimuleerde situatie kan de verzorgende/verpleegkundige advies en voorlichting geven aan de zorgvrager.</p> <p>De bevindingen van het voorlichtingsgesprek zijn vastgelegd in een schriftelijke rapportage</p>

Werkprocessen	Competenties en gedragsindicatoren	Hulpmiddelen	Resultaat
	<p>opvlogen U. omgaan met veranderingen</p> <p>Dit betekent dat de helpende:</p> <ul style="list-style-type: none"> - bijzonderheden kan signaleren en dit overdraagt aan de 1ste contactverzorgende <p>Dit betekent dat de verzorgende / verpleegkundige:</p> <ul style="list-style-type: none"> - respect toont en empathisch kan reageren op de zorgvrager - kan inspelen op de behoeften en verwachtingen van de zorgvrager - in staat is om de zorgvrager te adviseren. - in staat is om de juiste instructies te geven aan de zorgvrager om de zelfzorg te stimuleren en bevorderen 	<p>8</p> <p>http://www.tno.nl/content.cfm?context=the_ma&content=inno_publicatie&laag1=891&laag2=902&laag3=1&item_id=280&Taal=1 Mondverzorging van verpleeghuisbewoners 1 Instructievideo mondverzorging voor verzorgenden; waarin situaties worden getoond die gebruikt zouden kunnen worden bij het oefenen van deze vaardigheden. (te downloaden bij TNO.n)</p> <p>Leermiddelen voor niveau 3 en 4; GVO en preventie: voeren van een voorlichtingsgesprek</p>	

6. Signaleren en rapporteren van wijzigingen mondgezondheid

Niveau 2	Niveau 3	Niveau 4
Kerntaak 3 Uitvoeren van organisatie - en professioneel gebonden taken Werkprocessen: <ul style="list-style-type: none"> • Werkproces 3.2 Stemt de werkzaamheden af • Werkproces 3.3 Evalueert de werkzaamheden 	Kerntaak 1: Bieden van zorg en ondersteuning op basis van het zorgdossier Werkprocessen: <ul style="list-style-type: none"> • Werkproces 1.10 Stemt de zorgverlening af • Werkproces 1.11 Evalueert de zorgverlening 	Kerntaak 1 Bieden van zorg en begeleiding in het verpleegkundig proces Werkprocessen: <ul style="list-style-type: none"> • Werkproces 1.8 Coördineert de zorgverlening • Werkproces 1.9 Evalueert de zorgverlening

Werkprocessen	Competenties en gedragsindicatoren	Hulpmiddelen	Resultaat
6. Signaleren en rapporteren van wijzigingen mondgezondheid	A. beslissen en activiteiten initiëren E. samenwerken en overleggen F. ethisch en integer handelen H. overtuigen, beïnvloeden en presenteren J. formuleren en rapporteren K. vakdeskundigheid toepassen L. materialen en middelen inzetten M. analyseren Q. plannen en organiseren R. op de behoeften en verwachtingen van de "klant" richten U. omgaan met veranderingen V. met druk en tegenslag omgaan Dit betekent dat de helpende: <ul style="list-style-type: none"> - in staat is de bijzonderheden te 	8 http://www.venvn.nl/Portals/20/publicaties/RichtlijnMondzorgNVVA_samenvatting.pdf In deze link staat op blz 17 wie doet wat bij mondzorg? beschreven welke taken verzorgende / verpleegkundigen hebben bij het signaleren van mondproblemen.	De helpende kan eventuele bijzonderheden over de voortgang van de mondzorg overdragen aan de 1ste contact verzorgende De verzorgende / verpleegkundige kan veranderingen van de mondgezondheid signaleren door gebruik te maken van een registratieformulier om de gebitsituatie te meten. In een schriftelijke toets kan de verzorgende / verpleegkundige laten zien dat zij op de hoogte is van veranderingen m.b.t. mondgezondheid en kan deze signaleren en rapporteren.

Werkprocessen	Competenties en gedragsindicatoren	Hulpmiddelen	Resultaat
	<p>signaleren en deze te melden aan de 1ste contactverzorgende</p> <p>Dit betekent dat de verzorgende / verpleegkundige:</p> <ul style="list-style-type: none"> - in staat is om veranderingen te signaleren - de verleende mondzorg te evalueren met de zorgvrager - gebruik kan maken van een registratieformulieren om de gebitsituatie te meten - de wijzigingen kan rapporteren in het mondzorgplan - kan overleggen met coördinerend zorgverlener mondzorg 		<p>De verzorgende / verpleegkundige kan wijzigingen signaleren en deze veranderingen opnemen in het mondzorgplan.</p> <p>De verzorgende / verpleegkundige kan de gesignaleerde mondzorgproblemen en –klachten overdragen aan coördinerend zorgverlener mondzorg²</p>

² Dit kan zijn een mondhygiëniste, tandarts of teamleider afhankelijk van de organisatie en de mogelijkheden.

7. Coördineren van mondzorg en doorverwijzen naar andere disciplines

Niveau 2	Niveau 3	Niveau 4
n.v.t.	Kerntaak 1: Bieden van zorg en ondersteuning op basis van het zorgdossier Werkprocessen: <ul style="list-style-type: none"> • Werkproces 1.10 Stemt de zorgverlening af • Werkproces 1.11 Evalueert de zorgverlening 	Kerntaak 1 Bieden van zorg en begeleiding in het verpleegkundig proces Werkprocessen: <ul style="list-style-type: none"> • Werkproces 1.8 Coördineert de zorgverlening • Werkproces 1.9 Evalueert de zorgverlening Kerntaak 2 Uitvoeren van organisatie – en professioneel gebonden taken Werkprocessen: <ul style="list-style-type: none"> • Werkproces 2.1 Werkt aan deskundigheidsbevordering en professionalisering van het beroep • Werkproces 2.2 Werkt aan het bevorderen en bewaken van kwaliteitszorg

Werkprocessen	Competenties en gedragsindicatoren	Hulpmiddelen	Resultaat
7. Coördineren van mondzorg en doorverwijzen naar andere disciplines	A. beslissen en activiteiten initiëren E. samenwerken en overleggen H. overtuigen, beïnvloeden en presenteren J. formuleren en rapporteren K. vakdeskundigheid toepassen M. analyseren Q. plannen en organiseren U. omgaan met veranderingen Dit betekent dat de verzorgende: <ul style="list-style-type: none"> - kan overleggen met de coördinerend zorgverlener mondzorg en een inschatting te maken welke 	8 http://www.venvn.nl/Portals/20/publicaties/RichtlijnMondzorgNVVA_web.pdf in deze link kan gebruik gemaakt worden van hoofdstuk 3 en hoofdstuk 4 Leermiddelen over het geven van een klinische les ten behoeve van deskundigheidsbevordering (niveau 3 en 4) Vakbladen en tijdschriften	De verzorgende kan in een presentatie aantonen op de hoogte te zijn van de taken en verantwoordelijkheden van alle mondzorgverleners. De verzorgende schakelt de coördinerend zorgverlener in indien nodig. De verpleegkundige of coördinerend zorgverlener blijft op de hoogte van alle nieuwe ontwikkelingen m.b.t. mondzorg om de kwaliteit te

Werkprocessen	Competenties en gedragsindicatoren	Hulpmiddelen	Resultaat
	<p>interventies uitgevoerd zouden moeten worden</p> <ul style="list-style-type: none"> - is op de hoogte van de taken en verantwoordelijkheden van verschillende mondzorgverleners <p>Dit betekent dat de verpleegkundige of coördinerend zorgverlener mondzorg:</p> <ul style="list-style-type: none"> - als 1ste aanspreekpunt functioneert - kan beoordelen of de beschreven mondzorg volstaat, of dat er hulp nodig is van een andere discipline - kan de mondhygiënist of tandarts consulteren - de helpende en verzorgende advies en instructie kan geven over de mondverzorging - regelmatig een scholing organiseert t.b.v. deskundigheidsbevordering 		<p>verbeteren en dit heeft een stimulerende werking op collega's</p> <p>De verpleegkundige of coördinerend zorgverlener kan door het geven van een klinische les of vaardigheidstraining laten zien dat zij beschikt over voldoende competenties met betrekking tot goede mondzorg.</p>

Bijlage 1

Beknpte weergave uit: www.venvn.nl/Portals/.../RichtlijnMondzorgNVVA_samenvatting.pdf die gebruikt kan worden bij het specifieke werkproces behorend bij mondzorg: 'Herkennen van specifieke behoeften van mondzorg'.

Definities

- Goede mondgezondheid is de mond is gezond als een zorgvrager kan kauwen, bijten, praten, lachen, voor zover zijn algemene toestand dat toelaat
- Mondverzorging zijn de dagelijkse handelingen om de mond gezond te maken of te houden. Mondverzorging gebeurt door de zorgvrager zelf, zijn naasten of zijn verzorgers.
- Mondzorg is breder dan mondverzorging. Mondzorg is op de 1ste plaats het voorkomen van problemen en het vaststellen wat er aan de hand is. Het omvat ook de behandeling en nazorg van ziekten en problemen in en rond de mond.

Risicofactoren voor het ontstaan van mondaandoeningen

1. een verminderde zelfredzaamheid en krachtsverlies in handen en armen;
2. gebitsprothesen;
3. mondgezondheidsproblemen;
4. ziektes zoals diabetes mellitus en Parkinson;
5. cognitieve problemen;
6. polyfarmacie;
7. weinig aandacht voor het signaleren van een slechte mondverzorging;
8. weinig bewustzijn bij verzorgenden van de risico's van een slechte mondverzorging.

Veelvoorkomende mondaandoeningen in relatie tot slechte mondgezondheid

- Tandbederf, tandsteen en aantasting van zenuwen en bloedvaten
- (Chronisch) ontstoken tandvlees
- Slijmvliesinfecties
- Onvoldoende speeksel

Gevolgen van een slechte mondgezondheid

- Ondervoeding: als zorgvrager geen eetlust meer heeft of gewichtsverlies, kan dat een signaal zijn voor slechte mondgezondheid.
- Ontstekingen: bijvoorbeeld longontsteking
- Pijn: veroorzaakt door tandbederf, ontstoken tandvlees en slijmvliesinfecties. Ook gebitsprothesen veroorzaken soms pijn
- Slechte adem: kwart van 70 plussers heeft een slechte adem. Dit wordt veroorzaakt door bacteriën in de mond
- Smaakstoornissen